

# **Vzdelaný pacient a jeho význam pre zamestnávateľa a spoločnosť**

**Vzdelanie má význam v každom veku, profesii a životnej situácii**

# Definície

- **Odbory** sú inštitucionalizované združenia zamestnancov s cieľom presadzovať ich pracovné, hospodárske, sociálne, politické a iné záujmy.
- **Pacient** (z lat. *patiens* = trpezlivý, trpiaci < lat. *pati* = znášať, trpieť) je človek, ktorý sa z najrôznejších príčin dostal do starostlivosti lekára – utrpel úraz, má infekčné, zápalové, nádorové alebo iné ochorenie.
- **Pacientske organizácie** sú združenia ľudí, ktorých spája určitý problém, respektíve určitá diagnóza. Najčastejšou formou patientskych organizácií sú organizácie zastupujúce pacientov, ich rodinných príslušníkov a iných zainteresovaných ľudí na báze určitej diagnózy, proti ktorej sa snažia nájsť riešenie. Umožňujú lepšiu informovanosť pacientov trpiacich na určitú chorobu zdieľaním liečebných a životných skúseností iných pacientov, ktorí prešli alebo prechádzajú podobnými problémami.
- U nás prevláda strach, že ak pacientov pustíme do rozhodovacích procesov, tak budú vyžadovať najlepšiu a najdrahšiu zdravotnú starostlivosť a tak zvyšovať nároky na už tak napäté rozpočty. Pacient je často vnímaný ako agent farmaceutického alebo výživového priemyslu.

## **Postavenie pacienta v procese zdravotnej starostlivosti a v spoločnosti**

**...je také, aké mu spoločnosť a systém určí**

**...a také, aké si on sám v systéme nájde**

**PRETO má byť pacient**

**ORGANIZOVANÝ A VZDELANÝ**

# Organizovaný pacient

- **V odborovej organizácii** – hájiť práva na pracovisku (rozdeľovanie zdrojov – plat, benefity vrátane vzdelávania, ochrana) a poskytovať podporu v krízovej (sociálnej) situácii (štrajk, nezamestnanosť, choroba...)
- **V patientskej organizácii** – hájiť práva v systéme zdravotnej starostlivosti (rozdeľovanie zdrojov – úhrady poisťovne a doplatky pacienta, rešpektovanie záujmov pacientov..)

# PACIENT V SYSTÉME ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI

- Pacienta musíme vnímať ako rovnocenného partnera v systéme zdravotnej starostlivosti.
- Výzva pre systém je, aby menej informovaní pacienti získali takú istú kvalitnú starostlivosť napriek tomu, že sú menej aktívni ako tí vzdelaní a dobre informovaní.
- Informovaný (vzdelaný, aktívny) pacient môže participovať a ovplyvňovať svoje zdravie správaním, životosprávu, adherenciou atď. Ale táto rastúca kompetentnosť (empowerment) ešte neznačí, že občan – pacient sa zúčastňuje aj širších rozhodovacích (politických) procesov. Toto môže len organizovaný občan – pacient. Potrebuje sa aj organizovať aby kolektívne hájil svoje individuálne práva.

# Formy vzdelávania pacientov

- Dr. Google
- Suseda mi povedala
- Médiá (závisí od serióznosti)
- Svojpomocne (patientske organizácie)
- Odborníci „extramural“ (Patient Empowerment)
- Akademická pôda „intramural“ (LF SZU)

# VZDELANÝ PACIENT A JEHO VÝZNAM PRE SPOLOČNOSŤ

- Vzdelanie má význam v každom veku, profesii a životnej situácii. Sú ale situácie, kedy vzdelanie je ešte kľúčovejšie než v bežnom živote. Jednou z takých situácií je CHOROBA, ktorá výrazne alebo dlhodobo limituje schopnosti človeka.

## Motivácia na zamestnávanie pacientov

- Pracovná sila na trhu práce ubúda
- Kvalifikovaná a vzdelaná pracovná sila na trhu ubúda ešte viac, resp. nepribúda tak, ako by sme potrebovali
- Ostávajúca pracovná sila bude čoraz vzácnejšia
- Predlžovaním veku a posúvaním odchodu do dôchodku sa bude zvyšovať podiel pacientov - zamestnancov
- Pacientmi sa väčšinou stávajú už zapracovaní kvalifikovaní a často vysoko vzdelaní pracovníci
- Motivácia na zamestnávanie pacientov v niektorých prípadoch (ťažko postihnutí, výrazné limity napríklad mentálne, pridružený vážny sociálny hendikep...) musí byť aj spoločensky podporená – dotáciami, legislatívou typu trest/odmena za (ne)zamestnávanie
- Výrazne sa presadzuje motivácia etická, vrátane spoločenského uznania, ktoré takémuto zamestnávateľovi prislúcha

# Výhody zamestnávania pacientov:

- Zamestnávanie pacientov v konečnom efekte (aj keď v rôznom časovom horizonte) prináša zamestnávateľom ekonomické benefity tým, že:
  - zvyšuje produktivitu práce,
    - Znižuje náklady na nábor a vzdelanie nového pracovníka
    - Dáva dobrý príklad kolektívu a tým zvyšuje lojalitu zamestnancov
- znižuje náklady sociálneho systému zvýšením efektivity rozdeľovania zdrojov,
- udržiava sociálny zmier v spoločnosti



## **Potrebujeme vzdelávať pacientov preto, aby sme umožnili alebo zlepšili:**

- Začlenenie, udržanie alebo navrátenie pacientov do pracovného procesu
- Manažment ich ochorenia
- Účasť v rozhodovacích procesoch

## Prečo je v záujme zamestnávateľa, aby pacient bol vzdelaný:

- Začlenenie, udržanie a navrátenie pacienta do pracovného procesu znižuje náklady celej spoločnosti na sociálny systém.
- Pri zohľadnení špecifík a limitácií ochorenia je každý pacient aj ekonomicky prínosný a produktívny.
- Pacient vzdelaný v zmysle manažmentu vlastného ochorenia dosahuje lepšie výsledky zdravotnej starostlivosti, kratšie absencie, vyššiu produktivitu.
- Pacient vzdelaný v zmysle schopnosti zapájať sa do rozhodovacích procesov (plánovanie, rozdeľovanie zdrojov...) umožní spoločnosti efektívnejšie nastaviť zdravotné a sociálne systémy.

## Vzdelávať v rámci vzdelávania pacientov je potrebné ale aj:

- **Zamestnávateľov**, aby pochopili potreby a prínos vzdelaných pacientov (zamestnancov) a aby vytvorili podmienky na ich plnohodnotné začlenenie
- **Zdravých zamestnancov** aby akceptovali pacientov ako plnohodnotných kolegov

## Výhody vzdelaného pacienta:

- Ako zamestnanec má vzdelaný pacient výhody:
  - vykazuje vyššiu **usilovnosť a lojalitu**, ktorou sa snaží vyvážiť (reálnu alebo domnelú) nižšiu výkonnosť a demonštrovať svoju vďačnosť
  - slúži ako **pozitívny príklad** vzornej zamestnaneckej politiky
  - **socializuje pracovný kolektív**, predstavuje životný model
- Ako pacient s danou diagnózou má vzdelaný pacient výhody:
  - Lepšie komunikuje s lekárom a zdravotníkmi, ochotnejšie a presnejšie dodržiava liečbu a **dosahuje lepšie výsledky v liečbe**
  - **Slúži ako príklad** a vzdeláva druhých pacientov
  - Efektívnejšie je schopný využívať sociálny systém

# Príklad dopadov a potreby zamestnávania pacientov: ONKOLOGICKÉ OCHORENIA

- Nádorové ochorenia pribúdajú
- **Onkologickí pacienti** pribúdajú
- **Prežívajúci onkologickí pacienti** pribúdajú
- **Prežívajúci pracujúci onkologickí pacienti** pribúdajú
- cca 1% populácie sú prežívajúci onkologickí pacienti, z toho 40% v produktívnom veku
- Aj Steve Jobs (Apple), Warren Buffet (Berkshire H.) alebo Jamie Damon (JP Morgan) boli či sú prežívajúci onkologickí pacienti (cancer survivors)

## Príklady limitácií:

- pri operáciách nádorov prsníka sa často odstraňujú lymfatické uzliny, môže dlhodobo pretrvávajúť obmedzená hybnosť končatiny,
- určité typy operácií hrubého čreva a iné si vyžadujú dočasný alebo trvalý vývod (stómiu),
- počas chemoterapie alebo po ožarovaní vznikajú kozmetické defekty
- toto všetko ale nemusí znižovať pracovnú výkonnosť a vhodnou úpravou pracoviska (ergonometria, dostupnosť hygienických zariadení resp. osвета kolegov na pracovisku) sa dá dosiahnuť začlenenie do práce

## Otázky pre zamestnávateľov, ktoré by si mohli položiť:

- Zamestnávam aj pacientov (=chronicky chorí alebo zdravotne limitovaní ľudia) nad rámec zákonom predpísaných kvót?
- Vediem zamestnancov (osvetou, vzdelávaním...) k akceptácii pacientov, hendikepovaných ľudí?
- Je táto problematika súčasťou porád vedenia?
- Ako využívam vo svojej firme sociálny fond?
- Ako využívam možnosti a potenciál zdravotnej služby?